

Судова практика вирішення земельних спорів Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>08 Право</i>
Спеціальність	<i>081 «Право»</i>
Освітня програма	<i>Господарське та адміністративне право і процес</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>120 годин / 4 кредити ECTS Денна форма навчання: лекції – 18 год., практичні заняття – 36 год., самостійна робота – 66 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік</i>
Розклад занять	<i>http://rozklad.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: к.ю.н, доцент Липницька Євгенія Олександрівна, lip.evgeniya2022@gmail.com, Телеграм 0664145887 Практичні / Семінарські: к.ю.н, доцент, Липницька Євгенія Олександрівна</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Судова практика вирішення земельних спорів» є вибірковою для здобувачів СО «Магістр» ОПП «Господарське та адміністративне право і процес», формує їх індивідуальну траєкторію навчання і спрямована на розвинування окремих компетентностей правника.

Опанування цієї дисципліни спрямоване на набуття студентами умінь і навичок застосовувати відповідну практику Верховного Суду в професійній діяльності, що сприятиме становленню сучасного правника як фахівця, який може забезпечити захист земельних прав та інтересів відповідних суб'єктів при вирішенні земельних спорів.

Предмет навчальної дисципліни: нормативно-правові акти, судова, наукові погляди.

Мета навчальної дисципліни: поглиблення правових знань щодо особливостей вирішення окремих категорій земельних спорів у судовому порядку та набуття умінь і навичок застосовувати відповідну практику Верховного Суду в професійній діяльності.

Викладання даного курсу покликане сприяти формуванню у студентів спеціальних правових знань і навичок вирішення окремих категорій земельних спорів у судовому порядку, що невід'ємно пов'язано з їх професійною підготовкою.

За результатами вивчення дисципліни слід очікувати формування та розвиток у здобувачів вищої освіти наступних:

- **компетентностей**

- 1) здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях та приймати обґрунтовані рішення;

- 2) здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свою позицію;

- 3) працювати самостійно та у команді колег за фахом;

- 4) здатність професійного консультування.

- **результатів навчання**

- 1) поглибити знання щодо основних правових інститутів земельного права;

- 2) правильно тлумачити і застосовувати правові норми, що містяться у актах земельного законодавства;

- 3) вміти орієнтуватись у системі рішень касаційних судів та Великої Палати Верховного Суду щодо земельних спорів;

- 4) проводити збір, аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел;

- 5) аналізувати та оцінювати правозастосовчу практику вирішення земельних спорів, виявляти проблеми правозастосування щодо окремих категорій земельних спорів, формувати власні висновки.

Набуті знання та навички студент може застосовувати в своїй практичній професійній діяльності, а також для наукових досліджень.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна «Судова практика вирішення земельних спорів» належить до циклу професійної підготовки та має статус вибіркової дисципліни.

Вивчення вказаної дисципліни базується на знаннях, отриманих здобувачами в процесі вивчення таких навчальних дисциплін як «Земельне право», «Екологічне право», «Цивільне право», «Цивільне процесуальне право», «Господарське право», «Господарське процесуальне право», «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство».

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика земельних спорів. Юрисдикція земельних спорів.

Поняття та класифікація земельних спорів. Суб'єкти та об'єкти земельних спорів. Визначення ролі судової практики в регулюванні земельних відносин.

Характеристика видів юрисдикції земельних спорів (предметна, суб'єктна). Критерії розмежування юрисдикції судів по розгляду земельних спорів.

Тема 2. Судова практика вирішення спорів щодо захисту права власності на земельну ділянку

Тема 2.1. Судова практика вирішення спорів щодо безоплатної приватизації земельних ділянок

Види безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами, підстави для відмови у безоплатній приватизації.

Особливості набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю.

Тема 2.2. Судова практика вирішення спорів, що виникають із договорів про перехід права власності на земельну ділянку

Набуття права власності на земельну ділянку на підставі цивільно-правових договорів (купівлі-продажу, дарування, міни тощо). Підстави визнання договорів про перехід права власності на земельну ділянку недійсними.

Набуття права власності на земельну ділянку у зв'язку з переходом права власності на будівлю.

Тема 2.3. Судова практика вирішення спорів, пов'язаних із спадкуванням прав на земельну ділянку, в тому числі, прав на земельну часту (пай)

Порядок спадкування права власності на земельну ділянку. Особливості спадкування права користування земельною ділянкою, в тому числі права постійного користування. Визнання права на завершення процедури приватизації земельної ділянки в порядку спадкування.

Тема 2.4. Судова практика вирішення спорів, що виникають у зв'язку із припиненням права власності на земельну ділянку

Підстави та порядок припинення права власності на земельну ділянку.

Підстави примусового припинення права власності на земельну ділянку. Особливості припинення права власності на земельну ділянку з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб. Припинення права власності на земельну ділянку особи, якщо земельна ділянка не може належати їй на праві власності та/або у зв'язку з порушенням обов'язку щодо її відчуження.

Тема 2.5. Речово-правові способи захисту прав власника земельної ділянки у судовій практиці

Загальна характеристика речово-правових способів захисту. Визнання права власності на земельну ділянку. Відновлення стану земельної ділянки, що існував до порушення прав. Витребування земельної ділянки з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Усунення порушення прав власника, які не пов'язані з позбавленням володіння земельною ділянкою (негаторний позов).

Тема 3. Судова практика вирішення спорів, що виникають із договорів оренди землі

Тема 3.1. Судова практика вирішення спорів, що виникають при укладенні, зміні, виконанні договорів оренди земельних ділянок

Підстави виникнення права оренди земельних ділянок. Порядок укладення, зміни договорів оренди земельних ділянок. Права та обов'язки сторін за договором оренди земельної ділянки.

Тема 3.2. Судова практика вирішення спорів, що виникають при поновленні договору оренди земельної ділянки на новий строк

Підстави та порядок укладення договору оренди земельної ділянки на новий строк. Реалізація переважного права оренди земельної ділянки. Автоматичне поновлення договору оренди земельної ділянки.

Тема 3.3. Судова практика вирішення спорів, що виникають у зв'язку з припиненням (розірванням) договору оренди земельної ділянки

Підстави припинення права оренди земельної ділянки. Підстави розірвання договору оренди земельної ділянки.

Способи захисту прав сторін договору оренди земельної ділянки.

Тема 3.4 Судова практика вирішення спорів про перехід права оренди земельної ділянки у зв'язку з переходом права власності на будівлю. Спори про стягнення коштів за фактичне користування земельною ділянкою без укладення договору оренди .

Особливості набуття права оренди земельної ділянки у разі набуття права власності на об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва.

Правова природа відносин користування земельною ділянкою, на якій розміщено об'єкт нерухомого майна, що знаходиться на праві власності, за відсутності правовстановлюючих документів на таку ділянку. Особливості стягнення коштів за фактичне користування земельною ділянкою без укладення договору оренди.

Тема 3.5. Судова практика вирішення спорів щодо сплати орендної плати за користування земельними ділянками

Особливості сплати орендної плати за користування земельними ділянками державної, комунальної та приватної власності. Порядок зміни орендної плати за договором оренди земельної ділянки.

Зміна нормативної грошової оцінки земельної ділянки, індексація нормативної грошової оцінки земельної ділянки як підстава зміни розміру орендної плати.

Тема 3.6. Судова практика вирішення спорів щодо визнання договору оренди земельної ділянки недійсним

Підстави та порядок визнання договору земельної ділянки недійсним.

Тема 4. Судова практика вирішення спорів про відшкодування збитків власникам та користувачам землі

Тема 4.1. Судова практика вирішення земельних спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків власникам землі та землекористувачам відповідно до Постанови КМУ № 284

Підстави та порядок відшкодуванням збитків власникам землі та землекористувачам відповідно до Постанови КМУ № 284

Тема 4.2. Судова практика вирішення земельних спорів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття, нецільового використання та псування (забруднення) земельних ділянок

Підстави та порядок відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, нецільового використання та псування (забруднення) земельних ділянок

Тема 5. Судова практика вирішення спорів щодо інших речових прав на землю

Набуття, реалізація та припинення інших речових прав на землю (земельний сервітут, емфітевзис, суперфіцій, право постійного користування).

Тема 6. Судова практика вирішення спорів щодо земельних ділянок окремих категорій

Особливості правового режиму земель окремих категорій (водного фонду, лісгосподарського призначення, природо-заповідного фонду, рекреаційного призначення та ін.)

3. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни необхідно опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, законодавство, що регулює відповідні відносини, а також ознайомитись з наступною літературою.

3.1. Базова література:

1. Земельне право: підручник / за ред. М. В. Шульги. 3-тє вид., доп. і перероб. Харків : Юрайт, 2023. 592 с.

2. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL:

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%95%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%95%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E_%D0%94%D0%9E%20%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%9A%D0%A3.pdf

3. Земельне право: підручник / за заг. Ред А.М. Мірошніченко. К.: Юрінком Інтер, 2020. 544 с.

4. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МБС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 288 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/584/Zemelne%20pravo%20Ukrainy_u%20skhemakh_Navchalnyi%20posibnyk_Shumilo%20OM_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

5. Земельні спори: конспект лекцій [електронний ресурс] / уклад.: М. В. Шульга І. В. Ігнатенко, Д. М. Данілік та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 160 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/ZS_kl.pdf.

4.2. Допоміжна література:

1. Земельні правовідносини: правові позиції Великої Палати Верховного Суду у спорах, що виникають із земельних правовідносин / за ред. Л. А. Швецова та ін. 2021. 908 с.

2. Земельне право України: навчальний посібник / І.І. Каракаш, В.Д. Сидор, Т.Є. Харитоновна та ін.; за ред. І.І. Каракаша і Т.Є. Харитоновної. Одеса: Юридична Література, 2017. 588 с.

3. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: моногр. Юрінком Інтер, 2006. 544 с.

4. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика : монографія; передмова д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О. О. Дудорова. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 1152 с.

5. Гордєєв В. І. Актуальні питання відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку : колект. монографія / ред.: А. П. Гетьман, О.В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 398-419. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/19506>

6. Шульга М.В., Ігнатенко І. В., Федчишин Д. В. Законодавчі новели щодо вирішення земельних спорів. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 1 (42). С. 75-81. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19458/1/Shulga_75-81.pdf

7. Коломійцева Д. М. Спори щодо визначення судової юрисдикції при оскарженні рішень органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері земельних відносин. Часопис Київського університету права. 2019. № 4. С. 272–278.

8. Торгашова К. О. Практичні проблеми розмежування адміністративної та господарської юрисдикцій на основі критеріїв належності публічно-правових спорів. Молодий вчений. Юридичні науки. 2020. № 11 (87). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/216>

9. Федчишин Д. В. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 417 с.

10. Бусуйок Д.В. Законодавче регулювання вирішення земельних спорів у порядку медіації. Часопис Київського університету права. 2019. № 2. С. 147-150.

4.3. Нормативно-правові акти:

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27. (Із змінами).

2. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 7 липня 2011 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 8. Ст.61. (Із змінами).

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 1 липня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553. (Із змінами).

4. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282. (Із змінами).

5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 350. (Із змінами).

6. Про оцінку земель: Закон України від 19 грудня 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 1. Ст. 1. (Із змінами).

7. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 962. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349. (Із змінами).

9. Про оренду землі: Закон України від 06 жовтня 1998р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 46-47. Ст. 280. (Із змінами).

10. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5 червня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 314. (Із змінами).

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20#Text>

13. Методика визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України № 167 від 04.04.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>

14. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства від 18.05.2022 № 295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-22#Text>

4.4. Узагальнення судової практики

1. Земельні спори: Огляд практики Верховного Суду (за 1-е півріччя 2023 року). Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D1%83%D0%B7%D0%B0_1%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F_2023_compressed.pdf

2. Земельні спори: щотижневий огляд практики Верховного Суду (22.05.2023-31.05.2023 року). URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/zemelni-spori-shhotiznevii-oglyad-praktiki-verhovnogo-sudu-22052023-31052023-roku>

3. Зведений огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна судова практика) за 2021 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_2021.pdf

4. Зведений огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду за 2021 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KTS_S_2021.pdf

5. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за 2021 рік. Київ, 2022. 102 с.

6. Земельні спори: правові висновки Верховного Суду / упоряд. Ю.Я. Чумак. Київ: Алерта, 2021. 350 с.

7. Способи захисту прав на землю: практика Верховного Суду. Іван Міщенко суддя Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. м. Київ, 3 червня 2021 року.

8. Ефективні способи захисту прав та інтересів: практика Великої Палати Верховного Суду / Дмитро Гудима. 24.04.2020, м. Київ

9. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із земельних відносин (2018-2019 роки). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/dajdjest_VP_zemelni_spori_2018_2019.pdf

10. Огляд практики Верховного Суду у справах щодо права користування чужою земельною ділянкою: сервітут, емфітевзис, суперфіцій. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_zemlya.pdf

4.5 Інформаційні ресурси

Верховна Рада України	https://www.rada.gov.ua/
База ВРУ «Законодавство»	https://zakon.rada.gov.ua/laws/

	main/a#Find
Єдиний державний реєстр судових рішень	http://reyestr.court.gov.ua
Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру	http://land.gov.ua
Публічна кадастрова карта України Державна екологічна інспекція України	https://map.land.gov.ua/ http://dei.gov.ua
Верховний Суд	https://supreme.court.gov.ua/supreme/
Земельна спілка України	https://zem.ua/
Юридичний інтернет-ресурс «Протокол»	https://protocol.ua/
Довідково-інформаційна платформа правових консультацій	https://wiki.legalaid.gov.ua
Офіс земельного права	https://t.me/landlawoffice
Правовий клуб PRAVOKATOR	https://www.youtube.com/@PRAVOKATOR

Навчальний контент

5.Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Навчальна дисципліна передбачає проведення лекційних та практичних (семінарських) занять, а також самостійну роботу та модульну контрольну роботу. Систематична участь здобувача у зазначених видах робіт має сприяти отриманню якісних та стійких знань з дисципліни.

На лекційних заняттях розглядаються основні питання теми, здійснюється огляд законодавства, що регулює земельні правовідносини, акцентується увага на останніх його змінах. При цьому здійснюється аналіз судової практики, в тому числі постанов Верховного Суду, щодо окремих категорій земельних спорів.

Практичні (семінарські) заняття є основною формою навчання при викладанні навчальної дисципліни і спрямовані на поглиблення знань земельного законодавства та відпрацювання практичних навичок правильно тлумачити і застосовувати правові норми, що містяться у актах земельного законодавства, аналізувати, порівнювати правозастосовчу практику вирішення земельних спорів, виявляти проблеми правозастосування щодо окремих категорій земельних спорів, формувати власні висновки.

Практичні заняття передбачають обговорення окремих теоретичних положень з теми, правового регулювання земельних відносин, а також особливостей вирішення конкретних видів земельних спорів, при цьому аналізуються актуальні правові позиції Верховного Суду, виявляються проблеми у правозастосуванні.

6.Самостійна робота студента (СР)

Самостійна робота є однією з важливих форм організації навчання, яка спрямована на оволодіння здобувачем навчальним матеріалом у вільний від аудиторних занять час.

Для здобувачів вищої освіти самостійна робота полягає у:

1) самостійному опрацюванні окремих питань чи тем, що не були розглянуті під час лекції або практичного заняття, але передбачені програмою дисципліни;

2) підготовці до практичних (семінарських) занять та модульної контрольної роботи;

3) робота в інформаційних мережах – базами даних, реєстрами, пошуковими системи тощо;

4) підготовка узагальнення судової практики щодо вирішення певного земельного спору (підлягає оцінюванню).

5) підготовка есе з проблемної тематики відповідно до програми дисципліни (підлягає оцінюванню).

Під час самостійної роботи слід використовувати рекомендовану навчальну, наукову літературу, судову практику, огляди судової практики, підготовлені Верховним Судом.

Підготовка узагальнення судової практики щодо вирішення певного земельного спору

Робота може виконуватись одноосібно або міні-групою (двома студентами). При цьому слід обрати одну з категорій земельних спорів, за якою здійснює пошук, збір, аналіз та узагальнення рішень судів і погодити це з викладачем (наприклад, щодо поновлення договорів оренди землі). В академічній групі не можуть співпадати види спорів, щодо яких виконується робота.

Контрольна робота включає: 1) підготовку узагальнення судової практики; 2) захист роботи.

Узагальнення судової практики має містити:

➤ титульний аркуш з вказівкою ПІБ виконавців та категорії земельних спорів, що аналізуються;

➤ аналіз рішень судів (більш доцільно обирати постанови Верховного Суду або за їх відсутності – постанови апеляційного суду): реквізити відповідного рішення суду, посилання на нього в реєстрі судових рішень, сторони спору, позовні вимоги, основні НПА, на яких ґрунтуються вимоги, правова позиція суду щодо застосування законодавства і вирішення цього спору;

➤ висновки, зроблені на основі аналізу вказаних рішень судів (проблеми правозастосування, наявність відступів від правових позицій Верховного Суду та ін.);

➤ список використаних рішень судів.

Робота надсилається викладачу в електронному вигляді та у визначені строки.

Захист роботи здійснюється на практичному занятті.

Підготовка есе

Виконується з метою поглибленого вивчення судової практики вирішення окремих категорій земельних спорів, а також розвитку дослідницьких навичок у студентів.

Письмове есе виконується за темою відповідно до програми навчальної дисципліни, яка погоджується з викладачем.

Есе виконується у другій частині навчального семестру.

Написання есе передбачає висвітлення власної позиції щодо вирішення окремої наукової (практичної) проблеми на основі здійснення глибокого аналізу законодавства, наукових джерел та судової практики.

Вимоги до оформлення есе

- ПІБ студента (з правої частини аркуша);
- Назва есе, яка має відобразити головну ідею, думку, положення;
- Текст есе (14 шрифт, абзац першої строки 1,25, береги 2 см, інтервал між строками 1,5);

- *Список використаних джерел;*
- *ОБОВ'ЯЗКОВИМ є використання наукових джерел (наукові статті, тези доповідей, монографії, автореферати дисертацій підготовлені вченими – правниками);*
- *Загальний обсяг есе 3-5 сторінок А4 (разом зі списком використаних джерел.*

При використанні в тексті есе різних джерел (законодавства, наукової літератури, рішень судів, оглядів судової практики та інших джерел) ОБОВ'ЯЗКОВИМ є вказівка посилання на них. Посилання ставиться у квадратних дужках після тексту, який запозичено з певного джерела (приклад, [1]).

Есе включає:

- обґрунтування актуальності теми та стислу постановку наукової проблеми;
- короткий огляд існуючих позицій щодо обраної проблематики (огляд законодавства, наукових поглядів щодо цієї проблеми, позицій судів);
- власні висновки щодо вирішення вказаної наукової проблеми.

В якості зразка есе можна використовувати збірники матеріалів науково-практичних конференції за правовою спеціалізацією.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента) Відвідування і виконання завдань

З метою опанування цієї дисципліни потрібно відвідувати лекції та практичні заняття, виконувати завдання, передбачені для практичних занять та самостійної роботи, скласти успішно модульну контрольну роботу.

Лекції. Рекомендується відвідування лекційних занять, метою яких є засвоєння здобувачами основних і найважливіших аспектів теми, що розглядається. Також на лекції викладач може надавати інструкції та рекомендації до виконання завдань. Засвоєння цього матеріалу надасть можливість легко виконати відповідні практичні завдання та підготуватись до модульного контролю з навчальної дисципліни. Здобувачам рекомендується вести конспект лекції. Якщо здобувач пропустив лекцію, він має опрацювати відповідний матеріал самостійно. Для активізації навчально-пізнавальної діяльності викладач може ставити здобувачам запитання, цікавитись їх думкою, використовувати експрес-опитування щодо засвоєння окремих аспектів теми, що розглядається або інші методики отримання зворотного зв'язку. На лекціях у здобувачів є можливість задавати питання щодо матеріалу, який є незрозумілим або уточнювати окремі аспекти теми, які їм цікаві. Питання активізують особистий пошук та дослідницьку діяльність здобувача. Враховуючи практичний характер навчальної дисципліни здобувачам можуть надаватись практичні завдання, виконання яких не потребує багато часу, і які обговорюються на лекційному занятті.

Практичні заняття. Студенти зобов'язані відвідувати практичні заняття, оскільки на них опрацьовується більшість матеріалу з навчальної дисципліни. Практичні заняття проходять у формі обговорень практичних завдань, дискусій, виступів з доповідями тощо.

Готуючись до семінарського заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись із законодавством, судовою практикою вирішення певних земельних спорів і якщо потрібно додатковою

літературою, в тому числі науковою. На практичному занятті здобувачі мають приймати активну участь у дискусії, при необхідності доповнювати виступаючих, виконувати завдання.

Система оцінювання побудована таким чином, що відповідні бали студент отримує саме за участь у практичному занятті.

Наприкінці практичного заняття здобувач отримує відповідні бали за участь у ньому згідно РСО, що розташована нижче. Якщо передбачено виконання письмового завдання, для перевірки якого викладачу необхідний певний час, то оцінювання здійснюється до початку наступного практичного заняття.

За кожне практичне заняття здобувач отримує відповідний бал, сумарна кількість яких включається до рейтингу здобувача з дисципліни, тобто пропуск практичного заняття буде негативно впливати на загальний рейтинг вивчення дисципліни і сумарну кількість балів, яку міг би отримати здобувач.

У випадку пропуску практичного заняття з поважної причини (про причину пропуску необхідно завчасно повідомити викладача) здобувач може відпрацювати відповідні теми навчальної дисципліни виконавши індивідуальне завдання. Індивідуальне завдання для відпрацювання практичного заняття узгоджується з викладачем та виконується до початку наступного практичного заняття.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань міститься у розділі «Додаткова інформація до дисципліни».

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Поточний контроль: опитування, вирішення практичних завдань, участь у дискусії, тестування, виконання самостійної роботи та контрольної роботи тощо.

Календарний контроль: провадиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Умовою успішного проходження календарного контролю є набрання студентами 50% можливих на дату календарного контролю балів.

Семестровий контроль: залік.

Студент протягом семестру має можливість набрати 100 балів. Якщо студент набрав **від 60 до 100 балів**, він отримує залік автоматично.

Попередня рейтингова оцінка з навчальної дисципліни має бути **не менше 40** балів, інакше студент до заліку не допускається. Здобувачі, які набрали протягом семестру 40-59 балів, зобов'язані скласти залік.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими

університетом.

Рейтингова система оцінювання

Рейтингова оцінка здобувача складається з балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни відбиває рівень засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу, виставляється за результатами поточного контролю та формується з балів, що отримав здобувач вищої освіти на практичних заняттях, за виконання самостійної роботи та контрольної роботи.

Система оцінки академічних досягнень здобувачів денного відділення

з/п	№	Контрольний захід оцінювання	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
	1.	Робота на практичних заняттях	3	16	48
	2.	Контрольна робота	15	1	15
	3.	Виконання самостійної роботи	<i>Узагальнення суд. практики</i> 20	1	37
			Есе 17	1	

Критерії оцінювання академічних досягнень здобувачів

РОБОТА НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ. Робота здобувача оцінюється на 16 практичних заняттях. Два практичних заняття присвячуються захисту самостійної роботи (узагальнення судової практики) та підсумковій контрольній роботі і оцінюються окремо.

Оцінка роботи на кожному практичному занятті може складати **від 0 до 3 балів**.

Критерій	Бали (денна / заочна форми)
виставляється здобувачу, який надав вичерпні відповіді на всі питання завдання, підтвердив уміння використовувати теоретичний матеріал, застосовувати необхідні нормативно-правові акти, практику судів (в т.ч. Верховного Суду) для розкриття змісту поставлених питань, посилається на правові позиції Верховного Суду, здатність давати правову оцінку фактичним обставинам, самостійно мислити, обґрунтовувати свою точку зору	3
виставляється здобувачу, відповідь якого свідчить про достатнє знання теоретичного і нормативного матеріалу, уміння застосовувати практику судів (в т.ч. Верховного Суду) для розкриття змісту поставлених питань, використовувати правові позиції Верховного Суду, здатність давати правову оцінку фактичним обставинам, самостійно мислити; однак відповідь є недостатньо обґрунтованою або неповною	2

отримує здобувач, відповідь якого свідчить про поверхнєве знання теоретичного і нормативного матеріалу, недостатнє уміння застосовувати практику судів (в т.ч. Верховного Суду) для розкриття змісту поставлених питань та/або використовувати правові позиції Верховного Суду; відповідь є необґрунтованою або частково невірною	1
виставляється здобувачу, який показав істотні прогалини у знанні теоретичного і нормативного матеріалу, невміння застосовувати практику судів (в т.ч. Верховного Суду) для розкриття змісту поставлених питань, обґрунтовувати свою точку зору; або якщо виявляється, що робота є запозиченою.	0

Умови, за наявності яких викладач відраховує бали від їх максимальної можливої кількості:

завдання виконано не самостійно (плагіат) – бали за виконане завдання не зараховуються;

завдання виконано лише на 50 відсотків – зараховується половина балів від максимальної кількості балів за виконану роботу;

письмова робота не відповідає змісту практичного завдання - бали за виконану роботу не зараховуються;

робота виконана без дотримання вимог до форми (друкована форма або інші вимоги, якщо вони були зазначені для виконання конкретного завдання) – бали за виконану роботу не зараховуються;

робота здана невчасно (не в день проведення практичного заняття по темі виконаної роботи) без попередження викладача та без поважних причин - відраховується половина балів від максимальної кількості балів за виконану роботу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Підготовка узагальнення судової практики оцінюється у 20 балів максимально.

Критерії оцінювання узагальнення судової практики

Вид роботи	Критерій	Бали
<i>Узагальнення судової практики</i>	Рішення, що аналізуються, стосуються обраної категорії земельних спорів	2
	Аналіз розкриває зміст правової позиції суду з обраного питання; містить необхідне для вирішення справи законодавство та посилання на практику Верховного Суду	5
	На основі аналізу судових рішень зроблено висновки щодо: - однозначного або неоднозначного застосування законодавства судами	4

	різних інстанцій (або юрисдикцій) при вирішенні аналогічних спорів; - проблем правозастосування; - наявності відступів Верховного Суду від попередньої правової позиції або ін. висновки.	
	Оформлення роботи відповідно до вимог	3
<i>Захист роботи</i>	Вільне володіння матеріалом, висвітленим в узагальненні	2
	Представлення результатів роботи, відповіді на запитання	4

Підготовка есе оцінюється у 17 балів максимально.

Критерії оцінювання есе:

<i>Критерій</i>	<i>Балл</i>
тема відповідає навчальній дисципліні	2
містить аналіз наукової проблеми	3
проаналізовано необхідне законодавство, судову практику з теми	3
містяться власні висновки (пропозиції) щодо обраної теми	4
логічно та обгрунтовано викладено матеріал	3
оформлено відповідно до вимог	2

В разі опублікування студентом на основі підготовленого есе тез доповіді на науковій конференції до оцінки додається **10 балів**. Для підтвердження опублікування тез студент має надати довідку про прийняття тез до публікації або посилання на джерело, де розміщено збірник матеріалів.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Контрольна робота проводиться наприкінці навчального семестру (на останньому практичному занятті) у формі вирішення кейсу або тестування.

Контрольна робота оцінюється у **15 балів** максимально.

Кейс передбачає опис певної практичної ситуації, до якого поставлено питання, спрямовані на демонстрацію поглиблених знань основних правових інститутів земельного права, законодавства, що регулює відповідні земельні відносини, а також судової практики та вміння їх застосовувати.

Критерії оцінювання вирішення кейсу

Критерій	Бал
отримує здобувач, відповідь якого демонструє глибоке знання теоретичного матеріалу та законодавства, передбачених програмою дисципліни, підтверджено вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних ситуацій, чітко, логічно та аргументовано надавати власну позицію щодо вирішення спору; при вирішенні задачі використані основні правові позиції Верховного Суду щодо конкретного виду земельного спору	14-15

виставляється здобувачу, відповідь якого свідчить про достатнє знання теоретичного матеріалу та законодавства, передбачених програмою дисципліни, підтверджено вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних ситуацій, однак відповідь щодо вирішення спору є недостатньо аргументованою; при вирішенні задачі використані окремі приклади судової практики щодо конкретного виду земельного спору; питання розкрито частково	10-13
отримує здобувач, відповідь якого демонструє поверхневі знання теоретичного матеріалу та законодавства, передбачених програмою дисципліни; допустив неточності при застосуванні законодавства до практичної ситуації; відповідь щодо вирішення спору є недостатньо аргументованою і послідовною; не зумів підібрати та застосувати необхідну судову практику щодо конкретного виду земельного спору; відповідь містить помилки	6-9
виставляється здобувачу, який показав суттєві прогалини у знанні теоретичного матеріалу та законодавства, передбачених програмою дисципліни; невміння застосовувати теоретичні знання для вирішення практичної ситуації; відповідь є нечіткою, непослідовною та неаргументованою, або містить помилки; при вирішенні задачі не використано жодного прикладу судової практики щодо конкретного виду земельного спору	0-5

Якщо контрольна робота виконується у формі тестування, тоді вірна відповідь на одне запитання оцінюється у 1 бал. Тестування проводиться на платформі Moodle.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
менше 60	Незадовільно
Не виконання умови допуску до семестрового контролю	Не допущено

Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Здобувач має можливість отримати додаткові заохочувальні бали за

виконання творчих (індивідуальних) робіт з дисципліни, зокрема:

- підготовку і опублікування наукової статті з тематики дисципліни у фаховому виданні категорії «Б» (10 балів);
- підготовку і опублікування тез доповіді на конференцію (до 10 балів);
- виступ з доповіддю на конференції (до 8 балів);
- заняття призового місця на Всеукраїнському конкурсі наукових робіт протягом поточного навчального року (10 балів);
- підготовка огляду наукової літератури з певної теми навчальної дисципліни (до 5 балів);
- участь в роботі *гуртка з екологічного та земельного права* (до 10 балів)
- інше завдання за погодженням з викладачем.

Виконання творчих робіт є добровільним і має бути обов'язково погоджено із викладачем та бути пов'язано з тематикою дисципліни.

Заохочувальні бали не входять до основної шкали РСО, а їх сума не може перевищувати 10% рейтингової шкали для РСО-1, тобто 10 балів.

У разі, якщо сума балів, отриманих протягом семестру та заохочувальних балів перевищує 100, студент отримує максимальну оцінку в 100 балів.

Виконання творчих робіт може бути зараховано викладачем у якості відпрацювання пропущених практичних занять. Обсяг відпрацювання та кількість балів визначаються викладачем у залежності від складності творчих завдань.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Virішення земельних спорів у системі гарантій реалізації земельних прав.
2. Загальні й спеціальні юридичні гарантії земельних прав.
3. Земельний спір: поняття, зміст і причини виникнення.
4. Класифікація земельних спорів.
5. Об'єкти й суб'єкти земельних спорів.
6. Характеристика видів юрисдикції земельних спорів (предметна, суб'єктна). Критерії розмежування юрисдикції судів по розгляду земельних спорів
7. Особливості земельних спорів, які розглядаються в порядку цивільного судочинства.
8. Особливості земельних спорів, які розглядаються в порядку господарського судочинства.
9. Особливості земельних спорів, які розглядаються в порядку адміністративного судочинства.
10. Virішення спорів щодо безоплатної приватизації земельних ділянок.
11. Особливості virішення спорів щодо набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю.
12. Virішення спорів, що виникають із договорів про перехід права власності на земельну ділянку (купівлі-продажу, дарування, міни).
13. Virішення спорів про набуття права власності на земельну ділянку у зв'язку з переходом права власності на будівлю.
14. Virішення спорів, пов'язаних із спадкуванням прав на земельну ділянку, в тому числі, прав на земельну часту (пай)
15. Virішення спорів, що виникають у зв'язку із припиненням права власності на земельну ділянку
16. Virішення спорів щодо припинення права власності на земельну

ділянку з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб.

17. Вирішення спорів щодо припинення права власності на земельну ділянку у зв'язку з її нецільовим використанням.

18. Речово-правові способи захисту прав власника земельної ділянки у судовій практиці

19. Судові спори про визнання права власності на земельну ділянку.

20. Судові спори про відновлення стану земельної ділянки, що існував до порушення прав.

21. Особливості застосування ввідикаційного позову при вирішенні земельних спорів.

22. Особливості застосування негаторного позову при вирішенні земельних спорів.

23. Судові спори, що виникають при укладенні, зміні, виконанні договорів оренди земельних ділянок.

24. Судові спори, що виникають при поновленні договору оренди земельної ділянки на новий строк.

25. Судові спори, що виникають у зв'язку з припиненням (розірванням) договору оренди земельної ділянки

26. Вирішення спорів про перехід права оренди земельної ділянки у зв'язку з переходом права власності на будівлю.

27. Вирішення спорів про стягнення коштів за фактичне користування земельною ділянкою без укладення договору оренди .

28. Вирішення спорів щодо сплати орендної плати за користування земельними ділянками.

29. Вирішення спорів щодо визнання договору оренди земельної ділянки недійсним.

30. Вирішення земельних спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків власникам землі та землекористувачам.

31. Вирішення земельних спорів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття, нецільового використання та псування (забруднення) земельних ділянок.

32. Вирішення спорів щодо права земельного сервітуту, емфітевзису, суперфіцію.

33. Вирішення спорів щодо права постійного користування земельною ділянкою.

34. Вирішення спорів щодо земельних ділянок окремих категорій водного фонду, лісгосподарського призначення, природо-заповідного фонду, рекреаційного призначення та ін.)

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права, к.ю.н, доцентом Липницькою Євгенією Олександрівною

Ухвалено кафедрою інформаційного, господарського та адміністративного права (протокол № 17 від «21» червня 2023 р.)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від «27» червня 2023 р.)